

Adalet.az "Qanun" Nəşrlər Evinin direktoru Şahbaz Xuduğunun müsahibəsini təqdim edir:

- Heç belə bir təkliflə səlahiyyətli orqanlara müraciət etməmişiniz?

- Dəfələrlə. Son yarmarkadan sonra mədəniyyət nazirliyi bildirdi ki, kimin nə təklifi var, bizə yazsın. Mən də təkliflərimi yazıb göndərdim. Başa düşürəm, ola bilsin, dövlətin belə tədbirlər üçün büdcəsi azdır. Amma kitab yarmarkasında kitabxanaçılar yox, müəlliflər - yazıçılar, şairlər iştirak etməlidilər. Milli kitabxananın direktoru Kərim müəllim özlüyündə pis adam deyil, amma o, kitabxanaçıdır. Kitabxananın kitab yarmarkasında işi yoxdur. Gürcüstanda bu işi nəşirlər assosiasiyası təşkil edir.

Bütün gənc yazıçılar iştirak edirlər, xarici yazarlarla ünsiyyət qururlar, hansısa bir mühitə düşə bilirlər. Kitabxanaçılar isə orda yalnız bizim kitabları nümayiş etdirirlər, bu qədər. Olsun e! Bir nəfər də kitabxanaçı olsun, amma müəllifləri də aparsınlar. Bu işlə, az qala, otuz ildir, məşğul olan mən hələ görməmişəm ki, Azərbaycan stendinin qarşısında bir nəfər 20-30 yaşlı yazıçı olsun. Yoxdur. Heç kimi aparmırlar. Niyə aparmırsınız, axı? Heç olmazsa, hər yarmarkaya birini aparın.

- Ümumiyyətlə, heç kimi? Ramiz Rövşən, Anar? Onlar da olmur?

- Onları bəlkə də aparırlar. Moskvada olan yarmarkalara. Bilmirəm. Amma gənclər getməlidilər. Qoy getsinlər, avropadakılarla ünsiyyətdə olsunlar. O yarmarkalarda müxtəlif mövzularda müzakirələr olur. Həmin müzakirələrə qatılınlar, beynəlxalq ədəbi mühiti hiss ələsinlər. Bir fransız gənci ilə bir azərbaycanlı gənci ünsiyyət qursun. Baxsınlar görsünlər, fransız nədən yazır, azərbaycanlı gənci nə düşündürür. Bu, çox önəmlidir.

- Bir sənətsünas kimi şikayətim var. Xeyli sayda elmi-populyar əsərlər nəşr edirsiniz. Niyə kinoya, teatra aid elmi əsərlər, nəzəriyyələr nəşr olunmur? Kinoda, teatrdə xeyli yeni şeylər baş verir, müxtəlif proseslər gedir, bizdə isə hələ də "Fellini Fellini haqqında", ya da Tarkovskinin gündəlikləri oxunur. Şübhəsiz ki, Fellini, Tarkovski dahidilər. Amma yeni cərəyanlar, yeni rejissorlar haqqında çox gözəl kitablar var ki, azərbaycan dilinə tərcümə olunmur.

- Biz Müşfiq Hətəmovun təklifi ilə Zaxavanın "Aktyor və rejissor sənəti" kitabını buraxmışdıq. Az tirajla da olsa, çıxdı. Amma o kitabdan ayda heç bir dənə də satılmır.

- Müşfiq müəllim kitabın çapına təşəbbüs göstərməklə kifayətlənməməliydi, təqdimatını da keçirməliydi, ya da hansısa başqa formada belə kitab olduğundan xəbərdar etməliydi bizi.

- Hər halda biz buraxmışıq. Bu bir. İkincisi isə, kinoşünaslar, teatrşünaslar, rəssamlar və s. akademik yanaşmanı unutmalıdırlar: mən gərək beş gün fikirləşəm, altıncı gün ilham gəlsin, yazam. Yox. İndi çox sürətli bir dövrdür, say-

ğac yazır. Məsələn, Rusiyada "Leviafan" (rej: Andrey Zvyagintsev) filmi çıxdı. Niyə onun haqqında dərhal bir dənə kitab yazılmadı? Böyük kitab olması vacib deyil. Hansısa sənətsünasımız, məsələn, siz onun haqqında bir kitab yazı bilərsiniz. Axı, bu, cəmiyyəti maraqlandıran bir məsələdir?! Alıb oxuyacaqdılar ki, görək, bu, necə filmdir. Yaxud "Parazitlər" filmi "Oskar" aldı. Onun haqqında dərhal bir kitab yazı bilərsiniz. Mən "Parazitlər" in mükafat alacağımı heç gözləməyirdim, amma aldı.

- Niyə gözləməyirdiniz?

- Ona görə ki, onunla yanaşı başqa maraqlı filmlər də vardı, məsələn, "1917". Mənə elə gəlirdi ki, operator işinə görə mükafatı mütləq ona verəcəklər.

- Və verdilər. Siz "Ən yaxşı film" nominasiyasında hansı filmin "Oskar" almasını istəyirdiniz?

- "Parazitlər" filmi qeyri-adi yanaşma tərzinə görə, doğrudan da maraqlıydı. Birinci, o mühit - yəni Koreya bizim üçün həmişə qaralıq olub - insanlar orda necə yaşayırlar, zənginlər kasıblara necə məğlub olurlar.

- Sizcə, bizdə elə hadisə baş verə bilməz? Yəni o filmə baş verənlər Azərbaycan üçün real deyil?

- Bəzən reallıq o qədər dəhşətli, faciəvidir ki, biz onu təssəvvür belə edə bilmirik. Yəni tamamilə mümkündür ki, olsun.

- "Parazitlər" filmində baş verənlər sırf Koreya üçün xarakterik əhvalat deyil. Kasıb təbəqə və varlı təbəqə, onların bir-birinə nifrət etməsi, amma ikisinin də bir-birindən asılı olması və bir-birinin hesabına yaşaması. Məncə, bu, dünyanın hər yerində mümkündür.

- Məncə də, mövzu çox universaldır. Universal olmayan aktyor oyunu, baş verənlərin necə göstərilməyidir. Bu, onlara xas üslubdur. Bir də "Dovşan Jojo" filmi bəyənmişdim, mənə çox təsir olmuşdu. Ümumiyyətlə, bu tarixi hadisələr müxtəlif formada təkrarlanır həyatımızda, hər dəfə də fərqli yanaşma görürük. Heç vaxt bir-birini döymür. Məsələn, "Kitab oğrusu" tamamilə fərqli yanaşmaydı müharibə mövzusunda, "Dovşan Jojo"

- Biz istəyirik ki, elektron kitablar olsun, olmasın da çalışırıq. Amma bizdə elektron kitabdan istifadə mədəniyyəti hələ formalaşmayıb. Hamı piratçılıq eləyir. Kitabı elektron variantda sayta qoyursan, sistemi sındıraraq yükləyirlər, çoxaldırlar, satın almırlar".

lan" adlı bir kitab tərcümə etməmişdim. O da eyni mövzuda idi, amma tamamilə fərqli bucaqdan göstərilmişdi. Mən bizim faciələrimizlə bağlı qaldırılan ah-zarı görəndə fikirləşirəm ki, niyə bir dənə sənət adamı yoxdur ki, onlara faciədən bu cür danışmağın effektiv olmadığını başa salsın. Yəhudi soyqırımı ilə bağlı o qədər gözəl filmlər çəkilib ki. Hamısında o xətt elə qədər ehtiyatla aparılır ki, heç birində hansısa tərəfə nifrət yoxdur, sadəcə faciənin özü göstərilir. Sonra "Coker" də xeyli müzakirə olunan filmlərdən idi. O filmə aktyor oyunu, şübhəsiz, mükəmməl idi. Ümumiyyətlə, kinoda da, ədəbiyyatda da insan faktoru daha çox qabardılan əsərlər uğur qazanır. İnsanı göstərmək, onu anlamaq...

- Şahbaz bəy, filmlərə çox baxırsınız?

- Əsasən, istirahət günlərində.

- Üstünlük verdiyiniz bir janr, üslub varmı?

- Bu barədə heç fikirləşməmişəm, amma məsələn, "Leviafan" kimi filmlərə baxmağı sevirəm. Əgər film görünəndən başqa bir şey də demək istəyirsə, o film mənə həmişə maraqlı gəlir. "Osmanlı imperiyası"na da (Neflixin "İmperiyaların yaranması: Osmanlı" filmi) baxdım. Osmanlı imperiyasının genişlənməsindən, inkişafından bəhs eləyir. Mənə çox maraqlı gəldi. Sənədliliklə bədiilik qarışdırılmışdı. Çox gözəl işlənmişdi, mən çox bə -

- Biz istəyirik ki, elektron kitablar olsun, olmasın da çalışırıq. Amma bizdə elektron kitabdan istifadə mədəniyyəti hələ formalaşmayıb. Hamı piratçılıq eləyir. Kitabı elektron variantda sayta qoyursan, sistemi sındıraraq yükləyirlər, çoxaldırlar, satın almırlar".

- Biz istəyirik ki, elektron kitablar olsun, olmasın da çalışırıq. Amma bizdə elektron kitabdan istifadə mədəniyyəti hələ formalaşma-

Hamı piratçılıq eləyir. Kitabı elektron variantda sayta qoyursan, sistemi sındıraraq yükləyirlər, çoxaldırlar, satın almırlar. Bu da elektron kitabın inkişafına ciddi mane olur. Amma biz o piratlara qalib gələcəyik, çünki bunu mütləq etməyə lazımdır. Biz "Bookmate"lə işləyirik, onun Azərbaycandakı partnyoruyuq. Onlar bizim kitabların elektron variantını satırlar, amma tez-tez pirat hücumlarına məruz qalırlar. Buna görə, məyus oluruq, amma işləməyə davam edirik.

- Necə bilirsiniz, kağız kitabın aktuallığını tamamilə itirmək ehtimalı varmı?

- Mən hələlik elə bir şey görmürəm. Hər halda bizim nəslə deyə bilərəm ki, 100% arxayın olsunlar, hələ kağız kitablardan xeyli müddət istifadə eləyəcəklər. Son bir-iki ilin hesablarına görə - söhbət Avropa Nəşrlər Assosiasiyasının hesabatından gedir - kağız kitabın həcmi artır. Bu, o deməkdir ki, elektron kitabla kağız kitablar bir-birini öldürmür, paralel inkişaf edirlər.

- Elmi kitabların tərcümələrində mütəxəssislərə əməkdaşlıq eləyirsiniz? Bunu soruşduğumuzun səbəbi var. Mən sizdən Freyding "Psixozanaliz"ini almışdım, cəmi on səhifə oxuya bildim. Terminlər, ümumiyyətlə, bütöv abzaslar səhv tərcümə olunmuşdu. Eynilə Nitsenin "Zərdüş belə söylədi" kitabını da oxumaq mümkün deyildi. Axırda internetdən hər ikisinin ruscasının tapıb oxudum. Yəni belə əsərlər hər tərcüməçinin öhdəsindən gələcəyi mətn deyil.

- Sizə xeyli ziyan vurmuşuq ki?! Burda bir problem var. Ya mütəxəssis dili yaxşı bilmir, elə bir formada tərcümə edir ki, onu dilçi qəbul etmir. Dilçi tərcümə edəndə isə mütəxəssis deyir ki, yox, terminologiyası yanlışdır, düzgün istifadə olunmayıb. Odur ki, bunun or-

tasında nəşə etməyə lazımdır. Ya dilçi tərcümə etməlidir, mütəxəssis redaktə, ya da əksinə. Bəzən hər iki tərəf çox mühafizəkar yanaşır işə, deyirlər ki, mənə tərcümə etdiyim mətni dəyişmək olmaz, mübahisələr yaranır. Amma "Zərdüş belə söyləmişdir" əsərini ikinci dəfə - Veysəllinin tərcüməsində çap edəcəyik. Birbaşa alman dilindən tərcümə olunub.

- Mən oxuduğum Əliş Nicanın tərcüməsi idi.

- Hə, onu mən də oxumuşdum, kifayət qədər səhv vardı. O tərcümə ki uğursuz olur, onu yenidən tərcümə etməyə çalışırıq. Düzdür, bəlkə bu, oxuculara münasibətdə bir az ədalətsiz yanaşmadır, amma neynəyə bilirik?! Artıq hansı ədəbiyyatı kimin tərcümə etməli olduğunu bilirik. İndi çıxan elmi kitablarımızda elə nöqsanlar görməzsiniz. Hararinin kitabları, "Milletlər necə tənəzzül edir?", "Kosmos" kitabları, yaxud Stiven Houkinqin əsərləri buna sübutdur.

- Son sualm. Siz seçki prosesini ciddi izləyirdiniz, saxtakarlıq videolarını paylaşdınız, gəncləri dəstəkləyirdiniz. Sabir Rüstəmxanlıın yenidən namizədliyini verməsinə münasibətiniz necə oldu?

- Sizə səmimi bir şey deyim. Mənə elə gəlir ki, Vəfa Nağı çox böyük bir qəhrəmanlıq etdi. Getdi, oxudu, gəldi, getdi Neftçalaya, ordan bələdiyyəyə namizədliyini verdi və şükür ki, seçildi. Sabir müəllim Neftçaladan namizədliyini verəndə demişdim ki, Vəfa Nağı da eyni dairədən namizəd olsa, mən Vəfaya səs verəcəyəm. Yaxşı ki, Vəfa ordan namizədliyini vermədi. Mən Sabir müəllimin yerinə heç nə deyə bilmərəm. Nə qədər ki kimsən həyatına müdaxilə etmərsən, o da sənə həyatına müdaxilə etmir.

- Millət vəkilliyinə namizədliyinə, ya da seçilməsinə münasibət bildirmək Sabir Rüstəmxanlıın həyatına müdaxilə etməkdir deyil, axı?! O, təkcə sizin qardaşınız deyil, həm də ictimai fiqurdur.

- Əgər belə bir istəyi olubsa, mən nə deyə bilərəm ki? Amma mən onun yerində olsaydım, bəlkə də bunu eləməzdim. Onsuz da Sabir müəllimi hər kəs tanıyır. Onun belə bir ehtiyacı, sıxıntısı yox idi, olmamalıydı. Adətən, insan hansısa bir səlahiyyətə niyə can atır? Çünki səlahiyyətə görə ona hörmət qoyulur, səlahiyyətinə görə onu qəbul eləyirlər. Amma o, elə deyildi, axı?! Həmin Sabir idi, xüsusi səlahiyyətə ehtiyacı yox idi. Ancaq namizədliyini verdi. Ümumiyyətlə, seçki məsələsi aktuallaşanda mən çox optimist idim və dostlarımla bu prosesə qatılmağı istəyirdim. Doğrudur, xeyli sayda gözləmədiyimiz hallar oldu, istədiyimiz nəticəni almadıq. Amma eyni zamanda

xeyli sayda yaxşı, bacarıqlı insanları görəndə təəccüblənirdim. Məsələn, Azər Qasımlı mənə üçün həqiqətən bir tapıntı idi. Təbliğət aparmaq qaydası, ardıcılığı, peşəkarcasına yanaşması. Mən onu görəndə çox sevindim. Sonra Vəfa Nağı kimi, Nurlana Cəlil kimi cəsarətli qızlar vardı. Mehman seçki prosesini çox unikal bir formada aparırdı, ümumiyyətlə, seçki prosesində çox cəsarətli, təkrarsız rol oynadı. Bu mənada mən onlar kimi yanan işıqları daha faydalı hesab eləyirəm, nəinki sönen işıqları. Digər tərəfdən böyük saxtakarlıqlar olsa da, bu seçkilər cəmiyyəti xeyli aktivləşdirdi, hər kəsi prosesə cəlb etdi, hamı seçki ilə maraqlandı. Saxtakarlar da o videolarda, ən azı, özlərini görə bildilər. Onlar sonra necə... Hərçənd baxacaqlar.

- Şahbaz bəy, axırıncı sual dedim, amma koronavirus yadına düşdü. Qanun nəşriyyatı bir həftə əvvəl- yəni virusun Azərbaycana "gəlişi" gündəmə düşər-düşməz "Korona virusu" adlı kitab buraxıb. Bu xəbəri görəndə ilk ağılıma gələn "nə tez" sözü oldu. Amma indi kitaba baxıram və görürəm ki, bu, iki günə hazırlanmış kitab deyil, üstündə birinci cild olduğu yazılıb.

- Yox, bu kitab geneologiya, viruslar haqqındadır və çoxdan hazırlayırdıq. Mən cild qoyulmasının tərəfdarı deyildim, müəllif təkid elədi.

Adı da bir az fərqli idi. Mən dedim ki, əgər içində korona virusu haqqında yazılıbsa, adı da elə bu olmalıdır. Yəni oxucumuza xəyanət etməmişik, sadəcə yolunu qısaltmışıq. Bir şey danışım. İlon Maskın gəmisi kosmosa uçmalıydı və mən bunun hansı tarixdə baş verəcəyini bilirdim.

Bu, elə bir hadisəydi ki, yanından keçib getmək olmazdı. Mən dərhal İlon Maskla bağlı bir kitab tapdım, tərcümə etdirdim və çapa verdim. İlon Maskın gəmisi uçan gün bizim kitab da çıxdı.

- Bu sizin yaxşı biznesmen olduğunuzdan xəbər verir.

- Bəzən bu cür şeylər, həqiqətən, düşünülmüş formada olur. Mütləq hansısa bir damarı tutmaq, onu hiss etmək lazımdır. Mən istəyirəm ki, oxucular da nəşriyyatın damarını tutsunlar.

Bilsinlər ki, belə bir nəşriyyat var və əgər İlon Maskın gəmisi uçursa, deməli, nəşriyyatda mütləq onunla bağlı bir şey olacaq. Əgər koronavirus varsa, mütləq bununla bağlı bir şey olacaq. Yaxud hansısa film mükafat alacaqsa, dünya futbol çempionatı olacaqsa, deməli, bu nəşriyyat onunla bağlı nəşə buraxacaq.

**Söhbətəşdi: Aygün Aslanlı
Mənbə: azlogos.eu**